

DOUĂ FRAGMENTE DE TEZAURE CU DRAHME DE APOLLONIA ȘI DYRRHACHIUM DIN COLECȚIA MUZEULUI NAȚIONAL BRUKENTHAL

Silviu I. PURECE*
Claudiu MUNTEANU*

Cuvinte cheie: *Apollonia, Dyrrhachium, Transilvania, Apoș, drahmă.*

Keywords: *Apollonia, Dyrrhachium, Transilvania, Apoș, drachma.*

Rezumat: În colecția Muzeului Național Brukenthal au fost identificate recent două grupuri de drahme, emise de orașele Apollonia și Dyrrhachium. Unul dintre aceste grupuri, format din 10 drahme dyrrhachiene, are menționat ca loc de proveniență localitatea Apoș. Este posibil să fi făcut parte dintr-un tezaur publicat anterior provenit tot de la Apoș, deși nu putem exclude ipoteza ca acesta să facă parte dintr-un alt tezaur descoperit în zona localității Apoș. Cel de-al doilea lot a fost denumit, pentru că nu i se cunoaște locul exact de descoperire, Transilvania I. Denumirea a fost determinată de faptul că cea mai mare parte a colecției este formată, exceptând piesele rare, din descoperiri făcute pe teritoriul Transilvaniei. Grupul este format din 16 drahme aparținând celor două orașe menționate anterior. Structura acestui grup este interesantă, datorită slabei prezențe a emisiunilor magistratului monetar Meniskos.

Abstract: In the Brukenthal National Museum's collection were identified two groups of drachmas, issued by the cities Apollonia and Dyrrhachium. One group, containing 10 Dyrrhachium drachmas, have mentioned as discovery place the Apoș locality. It is possible to been part of a hoard from Apoș already published, although we can't exclude the hypothesis that this coins to be part of another hoard found in the region of Apoș. The second group of coins was named, because we doesn't know the exact

*Silviu I. PURECE: Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu; e-mail: silviu.purece@ulbsibiu.ro;

*Claudiu MUNTEANU: Muzeul Național Brukenthal, Sibiu; e-mail: munclaiul@gmail.com.

discovery place, Transilvania I. This name was determined by the fact that almost entire collection, excepting the rare coins, contain discoveries from Transylvania region. This group is formed from 16 drachmas belonging to those two cities mentioned before. The structure of this group is very interesting, because of the low presence of the coins issued by the monetary magistrate Meniskos.

În colecția Muzeului Național Brukenthal se află un număr de drahme emise de orașele Apollonia și Dyrrhachium, unele înregistrate ca piese izolate, altele ca părți ale unor tezaure. Unul dintre tezaure, cel de la Apoș, de 34 de piese, a fost publicat recent¹. În contextul unei noi inventarieri, au mai fost descoperite 10 piese însoțite de mențiunea că ar proveni de la Apoș. Suntem în fața a două posibilități: monedele au făcut parte din tezaurul deja cunoscut sau avem un lot de monede care este sau a făcut parte dintr-un tezaur inedit. Cea de-a doua presupunere se bazează pe faptul că lotul de monede publicat este despărțit prin mai multe poziții de cel prezentat mai jos, ceea ce indică momente diferite de intrare în colecție.

CATALOGUL PIESELOR DIN LOTUL DE LA APOȘ

1. ΓΛΑΥΚΟΣ/ΔΑΜΑΓΕΟΣ

Avers: ΓΛΑΥΚΟΣ

Pasăre întoarsă spre dreapta deasupra legendei.

Revers: ΔΥΡ/ΔΑΜΑ/ΓΕ/ΟΣ

Batere descentrată.

Ceka 1972, 124, drahmă.

3,26 g.; 16,7 x 18,2 mm; axa 1.

Nr. inv. T 3324.

2. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΑΓΑΘΙΩΝΟΣ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟ[Σ]

Vultur spre dreapta deasupra legendei.

Revers: ΔΥΡ/[ΑΓΑ/ΘΙΩ]/ΝΟΣ

Ceka 1972, 316, drahmă.

3,02 g.; 16,6 x 18,3 mm; axa 2.

Nr. inv. T 3329.

3. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟ[Σ]

Pasăre în zbor spre dreapta deasupra legendei.

Revers: ΔΥΡ/[ΔΙΟ/ΝΥ]/ΣΙΟΥ

Batere descentrată.

Ceka 1972, 320, drahmă.

3,1 g.; 16,7 x 17,4 mm; axa 11.

Nr. inv. T 3326.

4. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΛΥΚΙΣΚΟΥ

Avers: [ΜΕ]ΝΙΣΚΟΣ

Personaj în dreapta. Batere descentrată.

Revers: ΔΥ[Ρ/ΛΥ]/ΚΙΣ/Κ[ΟΥ]

Ceka 1972, 325, drahmă.

3,02 g.; 15,9 x 17,4 mm; axa 1.

Nr. inv. T 3321.

¹ PURECE 2012, p. 53-61.

5. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΛΥΚΙΣΚΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ

Batere descentrată.

Revers: [ΔΥΡ]/ΛΥ/ΚΙΣ/Κ[ΟΥ]

Batere descentrată.

Ceka 1972, 325, drahmă.

3,26 g.; 16,5 x 17 mm; axa 7.

Nr. inv. T 3323.

6. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΛΥΚΙΣΚΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ

Batere descentrată.

Revers: ΔΥ[Ρ/ΛΥ/ΚΙΣ]/ΚΟΥ]

Batere descentrată.

Ceka 1972, 325, drahmă.

3,01 g.; 16,7 x 17 mm; axa 1.

Nr. inv. T 3327.

7. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΦΙΛΩΤΑ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ

Torță la dreapta.

Revers: [ΔΥΡ]/ΦΙ/ΛΩ/[ΤΑ]

Batere descentrată.

Ceka 1972, 331, drahmă.

3,01 g.; 17,1 x 17,8 mm; axa 9.

Nr. inv. T 3325.

8. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ ΦΙΛΩΤΑ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ

Batere descentrată. Torță
la dreapta.

Revers: [ΔΥΡ]/ΦΙ/ΛΩ/[ΤΑ]

Batere descentrată.

Ceka 1972, 331, drahmă.

3,18 g.; 17,3 x 17,4 mm; axa 8.

Nr. inv. T 3328.

9. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΦΙΛΩΤΑ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ

Torță la dreapta.

Revers: [ΔΥΡ/ΦΙ]/ΛΩ/ΤΑ

Ceka 1972, 331, drahmă.

3,28 g.; 15,9 x 17,8 mm; axa 8.

Nr. inv. T 3330.

10. ΞΕΝΩΝ/ΦΙΛΟΔΑΜΟΥ

Avers: ΞΕΝΩΝ

Probabil un vultur în zbor spre
dreapta deasupra legendei.

Revers: ΔΥΡ/ΦΙΛΟ/[ΔΑ/ΜΟΥ]

Batere descentrată.

Ceka 1972, 362, drahmă.

3,25 g.; 16,6 x 17,3 mm; axa 8.

Nr. inv. T 3322.

Trebuie să remarcăm câteva diferențe și asemănări între structura acestui grup de monede și cea a lotului publicat. Astfel, din lotul publicat lipsesc monede aparținând grupei a IV-a², în timp ce în noul lot de la Apoș este prezentă o monedă emisă sub egida magistraților: ΓΛΑΥΚΟΣ/ΔΑΜΑΓΗΣ, încadrată în această grupă. Singura monedă din lot cu numele magistratului monetar ΞΕΝΩΝ îl menționează ca eponim pe ΦΙΛΟΔΑΜΟΣ, care este prezent pe două monede ale primului lot, dintre cele trei, emise sub autoritatea lui ΞΕΝΩΝ³. Emisiunile lui ΜΕΝΙΣΚΟΣ sunt repartizate astfel: ΑΓΑΘΙΩΝ 1, ΦΙΛΩΤΑΣ 3, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ 1, ΛΥΚΙΣΚΟΣ 3. Așa cum se poate observa, din noul lot face parte o monedă aparținând perechii de magistrați ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΑΓΑΘΙΩΝ, pereche ce nu este prezentă în lotul publicat inițial⁴.

Dacă pornim de la cea de-a doua ipoteză – existența unui singur tezaur, și alăturăm cele două loturi monetare, obținem o greutatea totală a monedelor de

² PETRÁNYI 1995-1996, p. 11; PETRÁNYI 1992-1993, p. 72; CONOVICI 1985, p. 39-40; POENARU-BORDEA 1983, p. 227-230.

³ PURECE 2012, p. 55-56.

⁴ PURECE 2012, p. 56.

133,98 g, media fiind de 3,05 g. În tabelul pe care îl dăm în continuare este prezentată structura pe emitenți și greutate⁵ a posibilului tezaur:

Magistrat eponim	Magistrat monetar	Număr de monede	Greutate medie
ΔΑΜΑΓΗΣ	ΓΛΑΥΚΟΣ	1	3,26
ΠΥΡΒΑΣ	ΞΕΝΩΝ	1	3,33
ΦΙΛΟΔΑΜΟΣ	ΞΕΝΩΝ	3	3,29
ΑΓΑΘΙΩΝ	MENISΚΟΣ	1	3,02
ΑΡΧΙΠΠΟΣ	MENISΚΟΣ	3	3,05
ΦΙΛΩΤΑΣ	MENISΚΟΣ	8	3,17
ΚΑΛΛΩΝ	MENISΚΟΣ	6	3,04
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	MENISΚΟΣ	9	3,09
ΛΥΚΙΣΚΟΣ	MENISΚΟΣ	10	3,09

IMITAȚII	2
----------	---

Urmând această ipoteză, se constată o dominare a monedele emise de magistratul monetar MENISΚΟΣ: 37 – 84,09 %. Doar 5 monede nu sunt asociate cu numele lui MENISΚΟΣ: 4 fiind emise de către ΞΕΝΩΝ și una de către ΓΛΑΥΚΟΣ. Lipsesc emisiunile târzii, din timpul magistraților eponimi Meniskos, Aristenos și Philon⁶, astfel, tezaurul, dacă acceptăm că cele două loturi fac parte din același depozit monetar, se încheie probabil în anul 51 a. Chr.⁷.

*

Colecția numismatică a Muzeului Național Brukenthal s-a format, exceptând donații ale unor persoane private și din schimburi între colecționari, din piese descoperite în sudul Transilvaniei. În această categorie credem că intră și cel deal doilea tezaur din acest articol, cu loc necunoscut de descoperire, format din numai 15 piese, pe care îl vom numi *Transilvania I*.

⁵ CONOVICI 1986-1991, p. 49-67.

⁶ PETRÁNYI 1995-1996, p. 11.

⁷ PETRÁNYI 2013, p. 79.

CATALOGUL TEZAUROLUI TRANSILVANIA I

APOLLONIA

1. ΑΓΙΑΣ/ΕΠΙΧΑΛΟΥ

Avers: [Α]ΓΙΑΣ

Revers: ΑΠΟΛ/[ΕΠΙ/ΧΑ]/Δ[Ο]Υ

Batere descentrată.

Ceka 1972, 3, drahmă.

2,55 g.; 17,5 x 18,2 mm; axa 7.

Nr. inv. T 1285/931.

2. ΝΙΚΑΝΔΡΟΣ/ΑΝΔΡΙΣΚΟΥ

Avers: ΝΙΚΑΝΔΡ[ΟΣ]

Sigla AP în exergă.

Revers: [ΑΠΟΛ]/ΑΝ/ΔΡΙΣ/ΚΟΥ

Ceka 1972, 83, drahmă.

3,22 g.; 16,6 x 18 mm; axa 11.

Nr. inv. T 1285/935.

3. ΝΙΚΗΝ/ΑΥΤΟΒΟΥΛΟΥ

Avers: ΝΙΚΗΝ

Batere descentrată.

Revers: [Α]ΠΟΛ/ΑΥ[Τ]Ο/ΒΟΥ/[ΛΟΥ]

Batere descentrată.

Ceka 1972, 88, drahmă.

3,06 g.; 17 x 19,4 mm; axa 7.

Nr. inv. T 1285/932.

4. ΞΕΝΟΚΛΗΣ/ΧΑΙΡΗΝΟΣ

Avers: [ΞΕΝ]ΟΚΛΗ[Σ]

Batere descentrată.

Revers: ΑΠΟΛ/ΧΑΙ/ΡΗ/ΝΟΣ

Ceka 1972, 91, drahmă.

2,62 g.; 16,4 x 18,3 mm; axa 11.

Nr. inv. T 1285/936.

DYRRHACHIUM

5. ΑΡΙΣΤΩΝ/ΔΑΜΗΝΟΣ

Avers: ΑΡΙΣΤΩ[Ν]

Batere descentrată.

Revers: [ΔΥΡ]/ΔΑ/ΜΗ/[ΝΟΣ]

Batere descentrată.

Ceka 1972, 94 (variantă), drahmă.

3,31 g.; 16,4 x 17,9 mm; axa 8.

Nr. inv. T 1285/934.

6. ΕΥΚΤΗΜΩΝ/ΔΑΜΗΝΟΣ

Avers: ΕΥ/[Κ]ΤΗΜΩΝ

Spic în partea dreaptă. Ciorchine în exergă.

Batere descentrată.

Revers: [Δ]ΥΡ/ΔΑ/ΜΗ/[ΝΟΣ]

Batere descentrată.

Ceka 1972, 164, drahmă.

3,38 g.; 17,4 x 19,8 mm; axa 5.

Nr. inv. T 1285/940.

7. ΚΤΗΤΟΣ/ΦΑΝΙΣΚΟΥ

Avers: ΚΤΗΤΟΣ

Capul unei zeiță spre dreapta desupra legendei. Batere descentrată.

Revers: ΔΥΡ/ΦΑ/ΝΙΣ/[ΚΟΥ]

Batere descentrată.

Ceka 1972, 282, drahmă.

3,26 g.; 17,8 x 20,2 mm; axa 8.

Nr. inv. T 1285/930.

8. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΑΡΧΙΠΠΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ

Revers: ΔΥΡ/ΑΡ/ΧΙΠ/[ΠΟΥ]

Batere descentrată.

Ceka 1972, 318, drahmă.

3,05 g.; 17,1 x 17,6 mm; axa 2.

Nr. inv. T 1285/926.

9. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΑΡΧΙΠΠΙΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟ[Σ]

Cârmă în exergă. Batere descentrată.

Revers: [ΔΥΡ/Α]Ρ/ΧΙΠ/ΠΟ[Υ]

Batere descentrată.

Ceka 1972, 318, drahmă.

3,3 g.; 16,6 x 16,8 mm; axa 1.

Nr. inv. T 1285/929.

10. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ

Pasăre în zbor spre dreapta deasupra legendei.

Revers: ΔΥΡ/Δ[ΙΟ/ΝΥ/ΣΙ]ΟΥ

Batere descentrată.

Ceka 1972, 320, drahmă.

2,29 g.; 17,2 x 17,7 mm; axa 11.

Nr. inv. T 1285/928.

11. ΜΕΝΙΣΚΟΣ/ΦΙΛΩΤΑ

Avers: ΜΕΝΙΣΚΟΣ

Torță în partea dreaptă. Câine spre dreapta în exergă.

Revers: [ΔΥΡ/ΦΙ]/ΛΩ/Τ[Α]

Batere descentrată.

Ceka 1972, 331, drahmă.

2,97 g.; 17,2 x 17,8 mm; axa 2.

Nr. inv. T 1285/933.

12. ΞΕΝΩΝ/ΔΑΜΗΝΟΣ

Avers: ΞΕΝΩΝ

Spic în partea dreaptă.

Revers: ΔΥΡ/ΔΑ/[ΜΗ/Ν]ΟΣ

Batere descentrată.

Ceka 1972, 357, drahmă.

3,6 g.; 17,7 x 17,8 mm; axa 11.

Nr. inv. T 1285/925.

13. ΞΕΝΩΝ/ΠΥΡΒΑ

Avers: [Ξ]ΕΝΩΝ

Vultur în zbor spre dreapta deasupra legendei.

Revers: ΔΥΡ/[ΠΥ/ΡΒ]Α

Bătă la stânga pătratului stelar. Batere descentrată.

Ceka 1972, 360, drahmă.

3,15 g.; 17,5 x 18,9 mm; axa 11.

Nr. inv. T 1285/927.

14. ΞΕΝΩΝ/ΧΑΡΟΠΙΝΟΥ

Avers: ΞΕΝΩΝ

Vultur spre dreapta deasupra legendei. Toiag în partea dreaptă.

Revers: ΔΥΡ/ΧΑΡΟ/ΠΙ/ΝΟΥ

Ceka 1972, 363, drahmă.

3,21 g.; 16,8 x 18 mm; axa 6.

Nr. inv. T 1285/937.

15. ΠΕΡΙΓΕΝΗΣ/ΔΑΜΗΝΟΣ

Avers: ΠΕΡΙ/ΓΕΝΗΣ

Spic în partea dreaptă. Ciorchine în exergă.

Revers: ΔΥΡ/Δ[Α/ΜΗ]/ΝΟΣ

Batere descentrată.

Ceka 1972, 372, drahmă.

3,52 g.; 17,8 x 19,7 mm; axa 2.

Nr. inv. T 1285/938.

16. ΦΙΛΩΤΑΣ/ΚΛΕΙΤΟΡΙΟΥ

Avers: [ΦΙ]ΛΩΤΑΣ

Cunună deasupra legendei. Batere descentrată.

Revers: ΔΥΡ/ΚΛΕΙ/ΤΟΡΙ/ΟΥ

Batere descentrată.

Ceka 1972, 454, drahmă.

3,17 g.; 17,2 x 18,1 mm; axa 6.

Nr. inv. T 1285/939.

Greutatea totală a monedelor este de 49,66 g, acestea fiind distribuite pe emitenți astfel:

Oraș	Magistrat eponim	Magistrat monetar	Număr
APOLLONIA	ΑΝΔΡΙΣΚΟΣ	ΝΙΚΑΝΔΡΟΣ	1
APOLLONIA	ΧΑΙΡΗΝ	ΞΕΝΟΚΛΗΣ	1
APOLLONIA	ΕΠΙΧΑΛΟΣ	ΑΓΙΑΣ	1
APOLLONIA	ΑΥΤΟΒΟΥΛΟΣ	ΝΙΚΗΝ	1
DYRRHACHIUM	ΦΑΝΙΣΚΟΣ	ΚΤΗΤΟΣ	1
DYRRHACHIUM	ΚΛΕΙΤΟΡΙΟΣ	ΦΙΛΩΤΑΣ	1
DYRRHACHIUM	ΔΑΜΗΝ	ΑΡΙΣΤΩΝ	1
DYRRHACHIUM	ΔΑΜΗΝ	ΕΥΚΤΗΜΩΝ	1
DYRRHACHIUM	ΔΑΜΗΝ	ΠΕΡΙΓΕΝΗΣ	1
DYRRHACHIUM	ΔΑΜΗΝ	ΞΕΝΩΝ	1
DYRRHACHIUM	ΠΥΡΒΑΣ	ΞΕΝΩΝ	1
DYRRHACHIUM	ΧΑΡΟΠΙΝΟΣ	ΞΕΝΩΝ	1
DYRRHACHIUM	ΑΡΧΙΠΠΙΟΣ	ΜΕΝΙΣΚΟΣ	2
DYRRHACHIUM	ΦΙΛΩΤΑΣ	ΜΕΝΙΣΚΟΣ	1
DYRRHACHIUM	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	ΜΕΝΙΣΚΟΣ	1

Monedele emise în Apollonia aparțin grupei L 2, una fiind din subgrupa L 2/a: ΞΕΝΟΚΛΗΣ/ ΧΑΙΡΗΝ⁸, trei din subgrupa L 2/b⁹. Nu sunt prezente monede din ultimele patru serii ale Apolloniei.

Majoritatea monedelor emise în Dyrrhachium aparțin grupei 4, cu 6 monede, grupa 5 deținând 5 monede. Iese în evidență grupul celor 4 monede, ce poartă numele magistratului eponim ΔΑΜΗΝ. Interesant este numărul mic de monede emise sub autoritatea lui ΜΕΝΙΣΚΟΣ, din lista emisiunilor dyrrhachiene lipsind cele aparținând ultimelor patru serii. Se pare că avem de-a face cu un tezaur sau lot de tezaur cu o structură mai timpurie, comparativ cu majoritatea tezaurilor de acest tip descoperite în spațiul nord-dunărean, caracterizate printr-o prezență masivă a emisiunilor magistratului monetar ΜΕΝΙΣΚΟΣ¹⁰. Tezaurul pare a se încheia în anul 52 a. Chr.¹¹.

Formarea loturilor de drahme nu a fost unitară, fapt dovedit și de acest tezaur, procesul putându-se derula la paliere cronologice diferite. De asemenea, pătrunderea loturilor formate în spațiul nord-dunărean a avut loc în momente diferite, chiar dacă nu foarte îndepărtate cronologic. S-a presupus că drahmele orașelor Apollonia și Dyrrhachium ar fi ajuns la nordul Dunării după încheierea perioadei de emisie¹². Deși nu foarte ușor de definit, ascunderea tezaurilor a fost făcută în contextul unor orizonturi de tezaure variate, unele mai ușor de amplasat

⁸ PETRÁNYI 1995-1996, p. 7.

⁹ PETRÁNYI 1995-1996, p. 7; PETRÁNYI 1992-1993, p. 71.

¹⁰ CONOVICI 1983-1985, p. 78; MITREA 1983, p. 30.

¹¹ PETRÁNYI 2013, p. 79.

¹² CONOVICI 1983-1985, p. 79.

cronologic datorită asocierii drahmelor în anumite tezaure cu denarii romani republicani¹³.

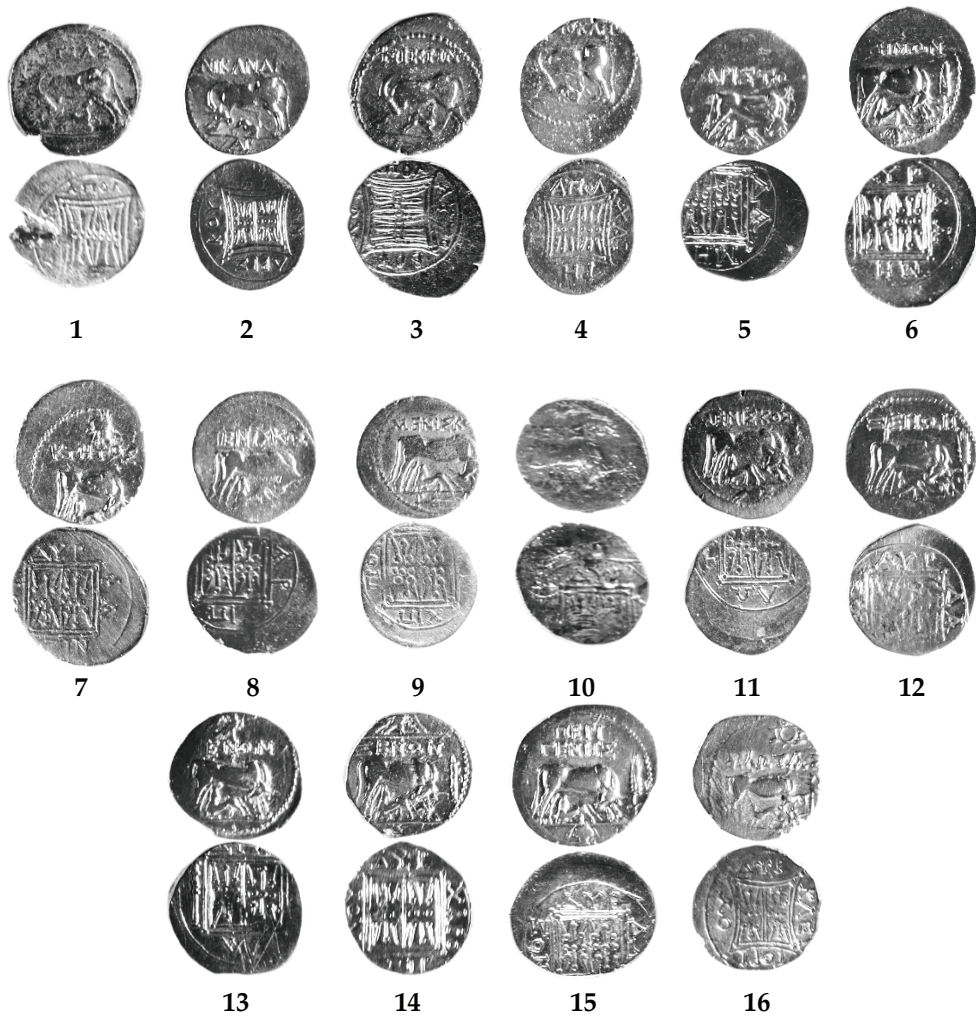
BIBLIOGRAFIE

- CEKA 1972 – H. Ceka, *Questions de numismatique illyrienne*, Tirana, 1972.
- CONOVICI 1983-1985 – N. Conovici, *Aspecte ale circulației drahmelor din Dyrrhachium și Apollonia în Peninsula Balcanică și în Dacia*, BSNR 77-79 (1983-1985), p. 69-88.
- CONOVICI 1985 – N. Conovici, *Contribuții privind cronologia și circulația drahmelor de Dyrrhachium și Apollonia la Dunărea de Jos*, CCDJ 1 (1985), p. 35-43.
- CONOVICI 1986-1991 – N. Conovici, *Noi contribuții privind circulația drahmelor de Dyrrhachium și Apollonia: aspectul metrologic*, BSNR 80-85 (1986-1991), p. 49-67.
- MITREA 1983 – B. Mitrea, *Drahmele cetăților Dyrrhachium și Apollonia la geto-daci. Aspectul cronologic*, Thraco-Dacica 4 (1983), p. 23-31.
- PETRÁNYI 1992-1993 – G. Petrányi, *Comments on the chronology of the final minting period of the Apollonian - Dyrrhachium drachms*, BSNR 140-141 (1992-1993), p. 67-75.
- PETRÁNYI 1995-1996 – Gyula Petrányi, *Relative Chronology of the Drachms of Apollonia and Dyrrhachium in the Final Period Minting*, Numizmatikai Közlöny 94-95 (1995-1996), p. 3-16.
- PETRÁNYI 2013 – G. Petrányi, *Cow/Calf Type Greek-Illyrian Drachms: Problems and Facts*, în: *Numismatic History and Economy in Epirus During Antiquity*, Atena, 2013, p. 77-87.
- POENARU-BORDEA 1983 – Gh. Poenaru-Bordea, *Circulation des monnaies d'Apollonia et de Dyrrhachion en Dacie pré-romaine et dans la région du Bas-Danube*, în: *Adriatico tra Mediterraneo e penisola Balcanica nell'antichità*, Lecce-Matera 1973, Taranto, 1983, p. 221-237.
- PURECE 2012 – S. I. Purece, *Tezaurul de monede dyrrhachiene de la Apoș, județul Sibiu, Monedă și comerț în sud-estul Europei 4* (2012), p. 53-61.
- PURECE et alii 2014 – S. I. Purece, Gh. Natea, V. Palaghie & S. A. Luca, *The hoard with Roman Republican and Dyrrhachian coins from Miercurea Sibiului IV – Highway*, Monedă și comerț în sud-estul Europei 6 (2014), p. 7-47.

¹³ PURECE et alii 2014, p. 10.

Drahme din tezaurul de la Apos

Drahme din tezaurul Transilvania I